

EU kan opening bieden voor meer marktmacht boeren

De agrarische vakbonden willen een verruiming van de mededingingswetgeving in de EU. Mededingingsautoriteiten in Nederland en de EU moeten stoppen met een eenzijdige focus op consumentenvoordeel en toezien op eerlijke handel in de hele keten. Het EU-landbouwbeleid moet straks duidelijkheid geven over de bevoegdheden van producentenorganisaties, de balans tussen mededingingsrecht en landbouwbeleid, en over de bevoegdheid van boeren om prijs-, -volume en kwaliteitsafspraken te maken.

'Boeren moeten afspraken kunnen maken om tot een gelijkwaardige positie in de keten te komen', stelt NAV-voorzitter Teun de Jong op 18 maart in zijn inleiding op het vakbondensymposium over faire prijzen en mededinging. 'De Mededingingsautoriteit straft samenwerking, niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen. De angst voor de kartelwaakhond belemmert en ontmoedigt krachtenbundeling. Prijs-, kwaliteits- en volumeafspraken tussen boeren, tuinders en vissers worden nu bestraft. De NMa is eenzijdig gericht op consumentenvoordeel en heeft weinig oog voor machtsongelijkheid tussen kleine producenten en multinationale foodconcerns en supermarktkooporganisaties.' De NAV-voorzitter bepleit ruime mogelijkheden voor producentenorganisaties in de EU om prijs-, volume en kwaliteitsafspraken te maken.

MISBRUIK MACHT

De bijna 200 aanwezigen luisteren vervolgens naar Kees Schillemans, advocaat bij Allen & Overy en bestuurslid van de Vereniging voor Mededingingsrecht. 'Misbruik van de machtspositie in de markt is bij de NMa het enige haakje om een ingang te vinden. En dit is moeilijk vast te stellen. Zolang sterke afnemers voldoende concurrenten hebben zijn lage inkooprijzen alleen maar goed voor de consument. De NMa erkent dat lage prijzen kunnen leiden tot een verschraling van het aanbod, maar

zolang er voldoende aanbieders zijn, komt de NMa niet in beweging. Misbruik van inkoopmacht is waarschijnlijk slechts denkbaar wanneer partijen meer dan 40% van de markt in handen hebben en nieuwe toetreders uit de markt kunnen weren', aldus Schillemans. De NMa ziet voor zichzelf geen rol in de machtsverdeling in de keten. Andere routes om machtsmisbruik aan te pakken zijn volgens Schillemans weinig afdoende. Een gedragscode 'eerlijke handelspraktijken' vermeldt niet wat eerlijke prijzen zijn en zal volgens Schillemans dus niet de oplossing bieden.

NMA VOLGT EU

Anna Gerbrandy, universitair hoofddocent internationaal en Europees recht aan de Universiteit Utrecht, gaat in haar betoog in op de beperkte mogelijkheden die de huidige EU-mededingingsregels bieden voor productie- en prijsafspraken aan de verkoopzijde. Kleine samenwerkingsverbanden met lage gezamenlijke marktaandeelen zijn wel toegestaan, maar bieden weinig soelaas. Zij stelt dat een oplossing moet komen uit het EU-landbouwbeleid. Het Europees Parlement wil verdergaande maatregelen om producenten meer marktmacht te geven dan de Europese Commissie. Het GLB zou in de toekomst duidelijkheid moeten geven over de bevoegdheden van producentenorganisaties, de grenzen van het mededingingsrecht en over steun voor productieverlaging, aldus Gerbrandy. De perspectieven zijn gunstig. Het Europees Parlement heeft aandacht voor het mededingingsrecht. Wanneer er op EU-niveau ruimte is, volgt de NMa ook, voerspelt Gerbrandy.

TRAGEDY OF COMMONS

Tussen landbouwbeleid en mededinging. 'Daar loopt namelijk iets spaak', schrijft Dick Veerman na het symposium op www.foodlog.nl. 'Omdat boeren, tuinders en telers onderling geen prijsafspraken mogen maken maar nagenoeg altijd teveel maken, daalt de marktprijs vaak onder hun kostprijs. Dat houden ze niet vol. Daar

kunnen ze wat aan doen door afspraken te maken over de prijs waartegen ze verkopen. Ook kunnen ze afspreken hun productie te beperken en door krapte van het aanbod de prijs op te drijven. Maar dat mag niet, zegt de mededingingswet. Dat is forse pech, want boeren zijn van nature genegen om elkaar te beconcurreren door nooit productie te laten liggen. Mocht de markt komend jaar goed zijn, dan wil je er immers niet naast grijpen. Daarom lopen ze ieder jaar opnieuw graag het risico om teveel te maken en hun grip op de prijs die ze nodig hebben te verliezen. Voor dat merkwaardige verschijnsel heeft de economische literatuur een naam verzonnen: The Tragedy of the Commons. Karl Marx duidde in essentie hetzelfde aan onder de naam 'Agrarfrage'. Wat er mis is, is dus echt al wel een tijdje bekend.'

HOOP

De NAV en de andere vakbonden blijven hopen dat het Europese en het Nederlandse Parlement zich inzetten en zich in blijven zetten voor krachtige producentenorganisaties in de EU die prijs-, volume- en kwaliteitsafspraken mogen maken. Alleen op deze wijze kunnen telers tegenkracht ontwikkelen richting verwerkende industrie en inkooporganisaties van supermarkten. De komende maanden zijn beslissend als Europees Parlement, Europese Commissie en de EU-landbouwministers onderhandelen over het toekomstig EU-landbouwbeleid.

NAV

Mochten we ooit getwijfeld hebben aan ons uitgangspunt dat een beperkt aanbod leidt tot een evenwichtige en eerlijke prijsvorming, dan vormt dit handelsjaar het bewijs wel weer. De tegenvallende Europese aardappeloogst 2012 heeft vanaf de start van het verkoopseizoen tot mooie prijzen geleid. Daar komt nu nog de erg trage start van het groeiseizoen 2013 overheen. Alom wordt er nu gespeculeerd op het wel of niet ontstaan van een 'gat' bij de overgang van de verkoopseizoenen medio 2013. Al weten we natuurlijk dat hogere prijzen de wereld groter maakt. In de herfst van 2012 leidde dit tot aardappelimporten uit Midden-Europa en dit zal ongetwijfeld een vervolg krijgen in de zomer van 2013 vanuit Zuid-Europa, waar de groeiomstandigheden voor aardappelen momenteel goed zijn. Inzicht in de marktverhoudingen blijft dus van het hoogste belang. Voor dit inzicht vervalt vanaf oogst 2013 de collectieve gefinancierde infor-

matie door het Productschap Akkerbouw. Markt- en prijsinformatie zullen in de toekomst enkel door private partijen zoals de VTA verzorgd kunnen worden. De planning van het areaal gebeurt door iedere boer individueel, waarbij we de hoop koesteren dat de behoorlijke graanmarkt uitbreiding van de aardappelteelt voorkomt. Ook de graanmarkt reageert op het aanhoudende winterweer. De ontwikkeling van het graan is traag en indien de zomerwarme toch weer op hetzelfde tijdstip komt, zal dat ongetwijfeld tot een lagere Europese graanoogst leiden. Ook in deze markt dus kansen voor een goede prijsvorming. Maar dat is ook nodig. De kosten stijgen snel door accijnsverhoging, stijging van pachtprizen en gewasbeschermingsmiddelen. Aan de andere kant zien we een verlaging van de bedrijfstoelagen. Ook dit motiveert ons om door te gaan met pleidooien voor een verdienmodel met kostendekkende prijzen uit de markt. Uit

een markt met spelregels: managed trade. Soms lijkt het wel eens of we aan 'een dood paard trekken'. Immers de suikermarkt geldt als laatste succesvolle voorbeeld van een markt met prijsregulering en volumecontrole. Juist hier wil EU-commissaris Ciolos onder druk van de suikerverwerkers het mes in zetten. Hopelijk komt er uit de onderhandelingen tussen EU-parlement, EU-landbouwcommissaris en de EU-landbouwministers een compromis dat het EU-suikerbeleid in tact laat tot dichtbij 2020. Maar beter is natuurlijk om de EU-productie beter op de vraag af te stemmen. Het lijkt er nu steeds meer op dat commissaris Ciolos met te laag gestelde quota een kunstmatig tekort op de EU-markt wil creëren, waardoor de suikerverwerkers tegen de producenten worden opgezet om de quotering te kunnen opheffen! De verwerkers willen terug in hun leunstoel met onze overschotten...
Teun de Jong

Tegengas bieden aan macht supers

Na de commotie van vorig jaar toen Albert Heijn dacht de inkooprijzen straffeloos met 2 % te kunnen korten, valt nu Jumbo door de mand door er zelfs nog een schepje bovenop te doen met een 3% kortingsactie. En ook nu geldt dat boeren uiteindelijk de rekening gepresenteerd zullen krijgen. Dus moeten we tegengas bieden.

Primair moeten natuurlijk de verwerkende en de handelsbedrijven de 'poot stijf houden'. Immers dat is de schakel die zaken doet met de winkelbedrijven. Het lijkt op een herhaling van zetten uit de AH-kwestie waarbij het vooral afhangt van de marktpositie. Of je (toevallig) in een krappe markt opereert of juist niet, bepaalt of aan dit soort eenzijdige praktijken het hoofd geboden kan worden. Uit het vakbondensymposium over mededinging is duidelijk dat producenten niets aan de NMa hebben zolang supermarktketens de verkoopprijs relateren aan die van de inkoop. Ook mogen we bij de huidige NMa-regels niet verwachten dat de aanbodkant zich in Europa even sterk mag bundelen als het oligopolie van de vijf grote Europese inkoopcombinaties.

AANBOD BUNDELEN

Gelukkig blijven er nog wel een paar instrumenten over. Waarbij we gelukkig als

Nederlandse landbouwbelangenbehartigers meer dan ooit te voren samenwerken. We moeten blijven stimuleren dat de huidige versnippering van aanbod, ook richting verwerkende industrie, ingedamd wordt. Daarbij moeten de Europese mededingingsregels voor de landbouw opgerekt worden en zal zeker ook de Nederlandse uitleg hiervan naar Europees model verruimd moeten worden. Daarnaast moeten we gebruik maken van de wens van consumenten en supers naar meer 'duurzaamheid'.

GLOBAL GAP HOL VAT

Hierbij houdt dit begrip niet op bij ecologie, maar behoren sociale en economische duurzaamheid ook volledig tot de definitie. Publicitair kunnen wij uit de voeten met 'fair trade', bijvoorbeeld door er op te wijzen dat GlobalGap certificering slechts enkel aan de eisen van het land van herkomst voldoet en dus niet aan de eisen die in het land van 'gebruik' gelden. Ook blijken de supers erg gevoelig voor negatieve publiciteit. De pers aandacht voor de hier genoemde negatieve handelspraktijken heeft AH geen goed gedaan en zal olifant Jumbo geen goed doen!

NAV

Agriprins mist markt

Tot medio zomer 2013 is het prijsinformatiesysteem Agriprins voor iedereen toegankelijk. Iedereen heeft de afgelopen weken naast de kracht ook de zwakte van het systeem kunnen zien. De gebruiksvriendelijkheid wordt gewaardeerd. Maar in tijden van aantrekkende prijzen mist, zoals o.a. VTA en NAV voorzagen, Agriprins de markt. Nu de exportvraag de markt trekt, worden in Agriprins de prijzen gemist van transacties via de handel en van partijen die door afnemers in het buitenland worden gekocht.

Als er geen transacties op Agriprins staan, dan zijn er geen transacties geweest, zeggen de betrokkenen bij Agriprins tweede helft maart. Kennelijk was de Nederlandse fritesindustrie niet aan de markt. Op de VTA-transactielijst prijken in dezelfde periode wel vijftien transacties. Het VTA-systeem toont de aantrekkende markt wel. Oorzaak: het VTA-systeem wordt voor 100% gevoed door telers die transacties melden, Agriprins wordt voor bijna 100% gevuld door transacties die door de fritesindustrie worden gemeld. Conclusie: voor een goed inzicht in de markt is het noodzakelijk om ook transacties via de handel en transacties met buitenlandse afnemers in beeld te hebben.

NAV

Berend Jansema nieuwe voorzitter NAV-werkgroep Zetmeelaardappelen 'Aardappelzetmeel goed verwaarden'

Het eerste jaar zonder subsidie voor aardappelzetmeel heeft financieel niet opgeleverd wat aardappeltelers ervan hadden gehoopt en zeker niet wat verwerker Avebe had voorgespiegeld. 'Avebe zal scherp moeten ondernemen om de toekomst van aardappelzetmeel zeker te stellen', aldus Berend Jansema.

Berend Jansema is akkerbouwer in het Groningse Sellingerpolder met zetmeelaardappel als hoofdgewas. Aan dat gewas heeft Jansema zijn hart verpaid. 'Ik heb meer met aardappelen dan met graan. Vooral het werk gekoppeld aan de aardappel vind ik leuk, maar ook het gewas spreekt me meer aan.' Hoewel het bedrijf zelf over een combine beschikt, neemt de akkerbouwer daar zelf zelden op plaats. 'Dat doet mijn vader en als die niet kan, dan de medewerker.' Echter aan de werkzaamheden verbonden aan de aardappelteelt, daaraan is hij verknocht. 'Een rondgang door de aardappelen op zondagmorgen, zeker als het bloeit, dat is echt genieten.'

BEWARING

Jansema teelt zijn eigen TBM-pootgoed. 'Aankopen kan ook, maar ik doe het liever zelf. Dan weet ik van A tot Z wat er met de aardappelen is gebeurd en hoe ze zijn bewaard. Ik weet wat ik in de grond stop.' De akkerbouwer heeft volop geïnvesteerd in de optimalisering van de zetmeelaardappelteelt. Voor het pootgoed beschikt hij over geconditioneerde bewaring en een sorteerlijn. Ook de reguliere teelt vindt na oogst deels zijn weg in de bewaring. 'Buiten opslag doe ik zo weinig mogelijk. De ervaring leert dat je dan altijd op zon- en feestdagen kleden bij moet stoppen of dat je net als het vriest moet afleveren. Die sores ben ik voor een groot deel kwijt nu ik ze kan in- en uitschuren.' Wel vindt hij de bewaarvergoeding die Avebe daarvoor levert veel te mager. 'Als je de investering en de energiekosten rekent, kan dat lang niet uit'. Toch zal de bewaarvergoeding geen actiepoint zijn in zijn nieuwe functie als voorzitter van de NAV-werkgroep zetmeelaardappelen. 'Dat is trekken aan een dood paard weet ik uit de tijd dat ik bij de fabriek in de jongerenraad zat. Bovendien is het een onderwerp waarmee je verdeeldheid zaait. Ongeveer een derde van de zetmeelaardappeltelers bewaart

overdekt, de rest kiest voor opslag buiten. Beide groepen kijken natuurlijk vanuit eigen perspectief naar die vergoeding.'

MEERWAARDE

De nieuwbakken voorzitter ziet veel meer in de vinger aan de pols houden bij Avebe om ervoor te zorgen dat aardappelzetmeel goed op de kaart wordt gezet bij (potentiële) klanten. Ook vindt hij dat vooral de toegevoegde waarde van het product moet worden vertaald in een hogere uitbetaling aan de boeren. 'Aardappelzetmeel is een bijzonder product, maar wordt nog te vaak gezien als uitwisselbaar met tarwe- en maïszetmeel. Avebe moet gaan voor de toepassingen waar aardappelzetmeel meerwaarde heeft boven andere zetmelen en dat te gelde maken. Alleen zo kan het bedrijf de toekomst zeker stellen, van zichzelf en dus ook van de zetmeelaardappelteelt in Nederland', betoogt Jansema. Hij zou willen zien dat Avebe lef durft te tonen op de wereldmarkt. 'Durf maar eens nee te zeggen en een klant de rug toe te draaien. Als die kiest voor tarwe of maïs, dan had ie dat op andere momenten misschien ook wel gedaan. Daar heb je geen exclusieve band mee. De specialiteiten, daarvan moeten we het hebben, willen we een prijs krijgen die opweegt tegen andere teelten. Avebe moet zorgen dat ze geld voor hun waar krijgen.'

TWIJFEL

Dit jaar is dat zeker niet gelukt, maar Jansema gunt Avebe het voordeel van de twijfel. 'Ik reken ze niet af op de resultaten van het eerste jaar na het aflopen van de EU-zetmeelsteun. Ook voor hen was alles nieuw en als je dat afweegt, dan hebben ze het redelijk gedaan.' De uitbetalingsprijs van 58 euro per ton bij 19% zetmeel stelde teleur. Door de gunstige groeiomstandigheden en premies pakte voor veel telers de financiële opbrengst nog redelijk uit. 'Maar niet goed genoeg om op termijn zetmeelaardappelen voor te blijven telen', waarschuwt Jansema.

Berend Jansema

Foto: Frank Uijlenbroek

'Het verschil tussen graan en aardappelen moet minstens 500 euro zijn, stelt Avebe. Daar kwamen we dit jaar bij lange na niet aan.' Het minder gunstige resultaat heeft voor komend groeiseizoen volgens Jansema nog niet geleid tot grote verschuivingen in de bouwplannen, maar 2013 zal wel een cruciaal jaar zijn voor de zetmeelaardappelteelt. 'Als het beeld niet gunstiger wordt, zullen er komend najaar zeker verschuivingen optreden. Avebe zal alle zeilen moeten bijzetten om dat te voorkomen. De sleutel ligt bij hun uitbetalingsprijs.'

Bedrijfsgegevens

Berend Jansema en zijn vrouw Gwendolyn hebben in maatschap een akkerbouwbedrijf van 187 hectare. De grond is hoofdzakelijk zandgrond waarvan het organisch stofgehalte varieert van 5 tot 8%. Het bouwplan bestaat uit 87 ha zetmeelaardappelen, 8 ha TBM-pootgoed, 44 ha suikerbieten en 48 ha graan. Het pootgoed, het graan en de helft van de zetmeelaardappelen slaat Jansema zelf op. Het andere deel van de zetmeelaardappelen gaat af-land naar Avebe. De werkzaamheden op het akkerbouwbedrijf neemt Jansema voor zijn rekening. Hij wordt daarbij ondersteund door zijn vader en een vaste medewerker. 'Mijn vrouw is ook boer, maar dan op onze zorgboerderij voor ouderen met een zorgvraag. Dagbesteding ontlast mantelzorgers.' Op het bedrijf is ook voorzien in nachtopvang. Speciaal daarvoor zijn kamers gebouwd. 'Deze worden nu niet volledig gebruikt. We hebben daarom afgelopen winter besloten dat we die beschikbaar stellen voor Bed & Breakfast. De website is net in de lucht.' **NAV**

Verduurzaming grote uitdaging Nederlandse akkerbouw

De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) heeft op 20 maart jl. zijn advies aangeboden aan staatssecretaris Dijkzema. De raad onderschrijft het grote belang van de sector voor onze economie en het Nederlandse landschap.

RLI, adviesorgaan voor regering en parlement, spreekt zorgen uit over volksgezondheid en dierenwelzijn, verschralend landschap en milieuvervuiling die de landbouw onder druk zetten. Wil de landbouw over twintig jaar nog steeds bestaansrecht hebben, dan zal de sector volgens RLI versneld en ver- gaand moeten verduurzamen. De raad roept overheden, sector en ngo's op om belemmeringen voor verduurzaming van de land- en tuinbouw weg te nemen. Hiertoe moet een uitvoeringsgerichte strategie opgesteld worden voor de ontwikkeling van de landbouw, waarin het maatschappelijk belang volgens de raad leidend wordt gemaakt.

GRONDGEBONDEN

RLI maakt in het advies onderscheid tussen drie bedrijfsvormen: grondgebonden landbouw, gebouwgebonden landbouw en stedelijk georiënteerde landbouw. De akkerbouw heeft volgens de raad de volgende kenmerken: gespecialiseerd, grondgebonden, 75-80% eco-

Het volledige adviesrapport is te lezen via de volgende link:

<http://www.rlg.nl/sites/default/files/rli008-1dowwtkbinnenwerkb5170x235metcoverinteractief.pdf>

nomisch goed/redelijk, sterk qua veerkracht, aanpasbaarheid en gezinsbedrijf, zwak wat betreft het sluiten van kringlopen en het behoud van biodiversiteit. RLI meent dat de schaal van het akkerbouwbedrijf knelt met de schaal van het landschap, er onvoldoende kennis is over agro-ecologie en toepassing van nieuwe technieken als gps, no-tillage (zonder grondbewerking), enz. Ook zouden er nieuwe juridische bedrijfsvormen en financieringsvormen moeten komen en zou het belastingsysteem vergroend moeten worden

BELEMMERINGEN WEG

De raad heeft op verdienstelijke wijze een beeld van de landbouw geschetst in al haar facetten. De RLI-oproep aan Rijk en Provincies om juridische en bestuurlijke belemmeringen weg te nemen juicht de NAV toe. Denk dan aan het opschonen van verouderde wetten en regels en het maken van nieuwe regels die duurzaamheid bevorderen. Punt van kritiek is dat het door de raad geschetste beeld van de landbouw niet up to date is. Er gebeurt in de praktijk al veel meer dan waar de raad gewag van maakt. Wat dat betreft wreekt het zich wellicht dat de raad nauwelijks praktiserende akkerbouwers heeft geraadpleegd. Een beetje mosterd na de maaltijd, maar toch goed als de raad nog eens een bezoek zou brengen aan een doorsnee akkerbouwbedrijf.

Praktijknetwerk soja

Agrifirm heeft het initiatief genomen om op kleine schaal soja in Nederland te telen om kennis op te doen met de teelt. Verspreid over Nederland wordt dit jaar zo'n 26 ha soja geteeld. Soja is een belangrijke voedingsstof voor mens en dier vanwege zijn hoge gehalte aan eiwit en olie. Europa is op dit moment nog voor zo'n 85% afhankelijk van de import van eiwitten. Vanuit een oogpunt van duurzaamheid is er in Nederland en Europa een duidelijke politiek-maatschappelijke discussie gaande rondom de negatieve aspecten van soja-importen. Daarbij wordt de vraag opgeworpen wat de mogelijkheden zijn van inlandse productie van eiwithoudende gewassen. In het verleden zijn al eens grote arealen droge erwten en veldbonen geteeld maar deze gewassen hebben een lager eiwitgehalte dan sojabonen. Aansluitend hieraan is het initiatief genomen om voor het oprichten van een Praktijknet-

werk Soja subsidie aan te vragen. In Nederland staat de teelt nog in de kinderschoenen en de groep wil hier verandering in brengen. Om klaar te zijn voor de toekomst gaan zij nu met de teelt aan de slag ondanks dat deze nog lang niet rendabel is. Het probleem is echter dat er weinig tot geen teeltkennis is en er vele vragen leven. Naast telers zullen Agrifirm (voor kennis en teeltbegeleiding), PPO (coördinatie en procesbegeleiding), Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten (via studenteninbreng) en Animal Sciences Group (ASG) van de WUR (kennis diervoeding) deel gaan nemen. NAV juicht deze eerste stap naar een mogelijk 4e (eiwit-olie)gewas en meer biodiversiteit op de (Nederlandse) akker toe. Hopelijk denkt de Dienst Regelingen er net zo over en kan het Praktijknetwerk soja van start. Naast dit sojaproject is de NAV betrokken bij de aanvraag voor een praktijknetwerk lupine.

Stuifbestrijding toegestaan

Een jaarlijks terugkerend ritueel: Het stuift weer in de Veenkoloniën. Stuiven, een gewoon woord voor wat door 'deskundigen' winderosie wordt genoemd. Op aandringen van onder meer de NAV heeft staatssecretaris Dijkzema besloten de duospraymethode toe te staan. Voor het veenkoloniaal gebied in Drenthe, Groningen en Overijssel heeft de overheid voor 2013 toestemming gegeven om rundveedrijfmest in combinatie met waterspray in één werkgang toe te passen. Onderzoek in 2012 heeft aangetoond dat deze methode goed werkt tegen stuiven. Naast voldoende stof in de bovenlaag en een grofkorrelig zaaibed is dit een methode om stuiven van o.a. percelen bieten te beperken en te voorkomen.

Contactpersonen

Voorzitter

Teun de Jong
0518 - 400 081

Regio Noord

Jelte Wiersma
0594 - 688 804

Regio Noordoost

Jos Steenhuis
0591 - 349 468

Regio Flevoland

Keimpe van der Heide
0320 - 213 611

Regio Noord-Holland

Joop de Heer
0224 - 541 277

Regio Zuidwest

Kees van Dijk
0167 - 502 211

Regio Zuid

Kees van Dijk
0167 - 502 211

Nederlandse

Akkerbouw Vakbond

Groeneweg 62
4759 BB Noordhoek

tel : 0168 - 329 130

fax : 0168 - 328 735

e-mail : info@nav.nl

website : www.nav.nl

twitter : [@NAV_AkkerBouwer](https://twitter.com/NAV_AkkerBouwer)

ederlandse
kkerbouw
akbond